

Prakalba įsimintiniausiems

Maloningieji šio istorinio susirinkimo ponai ir ponios, garbingieji valstybę prižiūrinčių ir jos piliečiams naudos teikiančių paviljonų pareigūnai, svečiai ir stebėtojai, metraštininkai ir kuklieji meniškųjų mūzų tarnautojai, esybės ir subjektai, kviestiniai ir savaiame atėjusieji, puikieji ir išrinktieji, atėjome čia, į visuotinę pagarbą ir šypsenu jūra sužydėjusius, nuolat brangstančia šiluma besidalinančius Kauno menininkų namus svaiginančiam aktui – pagerbti išrinktuosius iš išrinktųjų, to akto spinduliuose patarpti dėl kasmet tradicija tapusios apeigos, išsiskiriančios nepaprastu paprastumu, kurį paveikė išmintingieji tuos išmintingus sprendimus privalėję priimti mūzų veiklos teisėjai ir sprendėjai, kurių išvados ir nuostatos lėmė gilia prasme ir atsakingumu paženklinto akto vyksmą mūsų glaudžiai susitelkusios meninės bendruomenės akivaizdoje, kad mums būtų pranešta geroji naujiena apie du išrinktuosius anų metų ryškiausius Kauno miesto kūrėjus, kurių pavardes kartos visus 2011-uosius vaiko ir senio, antramečio ir buvusio verslininko lūpos kasdien visur ir su gilia pagarpa. Šiandien mes čia apdainuosime įvykį, kurio vaisiai išaugo šalto sausio, drėgno vasario, vėjuoto kovo, pavasario ženklus parodžiusio balandžio, linksmos gegužės, karštėjančio birželio, kaitrios liepos ir neįprastai tvankaus rugpjūčio, žavaus rugsėjo ir auksinio spalio, nenoriai žiemon einančio lapkričio, gruodžio gruodo ir šv. Kalėdų skambesio darnoje sutilpusios kūrybos erdvėse, įvykį, kuris išaugo, subrendo ir nukrito į šioje menėje susirinkusiųjų širdis kaip palaimos ir gerumo ženklas, kaip kriaušė ar kokia vynuogė, į kurią žiūrėdamas prarandi alkio jausmą, o skrandžio sultys ima kunkuliuoti kaip Kamčiatkos geizeris *Discovery* kanale, kaip Wagnerio uvertiūros, kurios praneša apie tau teksiančius išbandymus iškęsti naujojo meno svorį, ilgį ir plotį, maudytis jo esmėse, gelmėse ir sultyse, svajoti apie išsilaisvinimą iš kasdienybės ir priartėjimą prie aukščiausiojo dangaus bei žemiausiojo pragaro, kur mūsų ainiai jau užsisakė vietas parteryje, o kuklesnieji – ložėse ir balkonuose. Ten mums bus leista bent kiek prisiliesti prie įsimintiniausiųjų menų, kuriais pelnytai turėtų didžiulis *Rodanas*, *lingonų* žemė, Mantuja ir Vievis, visų prūdų lelijos, o vien išgirdę jų vardus kalavijus išmesti turėtų visokie baltų priešai, nevykėliai futbolininkai, visokie oportunistai, kanibalai ir prostitutės, o šaunieji patriotai ir jų rėmėjai lūpose žiedais praskleistų klombas gėlių ir pievų, vaikaičių vaikai ir visi palikuonys darniai pritartų mūsų *Hosana*. Greičiau laurų vainiką, sesės, nupinkit mūsų laureatams, apjuoskit jų kaktas juostomis, sugeriančiomis jų darbų prakaitus ir apsaugančiomis nuo idėjų išspinduliuavimo prieš laiką. Karūnomis jų galvas papuoškite, medumi jų lūpas sutepkite, nugirdykite juos balzmais bei samanų gėrimais puikiaisiais be gailėsčio. Suneškit visas orchidėjas ir rabarbarus, dar tas lelijas, kurios visą laiką žydi be vandens, atverkit langus, kad jų šlovės spinduliai laisvai skleistųsi Lietuvos ir pasaulio žemėse, tegu jų garbė viduržiemėje sušildo mūsų butus ir įstaigas, seimus ir ministerijas, konservatorijas ir akademijas, viešąsias įstaigas ir kitas panašias, įstatymais neįformintas, bet populiarias ir lankomas. Tegu jų pasiekimai įkvepia mūsų sportininkus ir politikus dirbti vardan, *bargan* ir aiman. Garbusis Fėbai, globok juos ir neleisk tamsoje nuskęsti, tegu jų darbų sodas tviska žiedais ir obuolmušiais, pasirengusiais *pegasiška* ristele kilstelti mus visus aukščiau *akropoliškos*, *ikiikiškos*, *rimiškos* ir *megiškos* tematikos, akrobatikos, matematikos ir pakvieski mus kartu su įsimintiniausiais bent šias kelias valandas dosniai skandintis tauriajame mūsų laureatų mene. Jau triūbas skardžiasias deriname, dunda dovanomis prikrautų vežimų ratai, ridenantys puoton *favonus*, džiaugiasi zylės ir sniegenos, veja šalin visokius žvirblius ir jų nerimtus rūpesčius. Sklinda iš mūsų laureatų darbų švelni vėsa, žemė sukyla ir suskamba šūkiomis jų triumfo, miestas šoka ir didį džiaugsmą reiškia, upės po ledais *kvadrygom* savo vandenį judina, sniegai vaikšto lyg fėjos savo baltus kailius kedenančios, jus garbina ir maži upeliai, kampuose sulindę vorai ir Baltijos jūros žuvis bebalsės, savo didį džiaugsmą reikšdamos darniais pelekų judėjimais. Išgirdę Jūsų vardus vaidus nutraukia, brolis brolių apkabina, padanges nuo pakibusių debesų nuvalo, nakties šešėlius išvaiko ir aušros ugnines garbanas virš pasaulio išskleidžia. Taika įsiviešpatauja pasaulyje ir teismai darbų netenka.

Mūsų garbieji laureatai, kurių pavardes jau seniai laikas buvo ištarti, tegu dar kiek pakentės šios prakalbos nesibaigiamumą, ar, kaip pasakytų lotynai, *finis finis*, tačiau tasai tų vardų pagarsinimo vilkinimas tegu dar labiau, dar daugiau parengia bendruomenę mūsų susirinkimo kulminacijai – apdovanojimams, sveikinimams ir visokių būdų orgijoms, šlovinančioms išrinktuosius ir *žiuri* atmintin įstrigusius kūrėjus, menininkus, kultūros artojus ir naujų darbų prasimanytojus. Jau daug metų šiuos mūsų globos namus puošia kolona su nugalėtojų vardais, kurie šlovina mūsų miestą ir jo kultūrą, skelbia tos kultūros gyvybės galias ir drąsina ateities žygiams į Vilnių, daugeliui nepasiekiamą bastioną, kuriame įsikūrę mūsų broliai ir sesės vargsta gindamiesi nuo provincijos įtakų ir sėkmių kovose už geresnę vietą po sostinės gėrybių skėčiais. Todėl periferijose vykstantys lokaliniai meno žmonių pagerbimai yra tarsi rakštis, nepatogumas sostinės susikurtam prestižo etalonui bei tariamam joje vykstančių procesų neginčijamam svarbumui. Kaunas nuo seno maitino ir maitina šalį naujomis idėjomis, inteligencija, europinės kultūros sklaida, aukščiausio lygio profesionalumu, menininkų susitelkimu ir kovingumu, drąsa ir netikėtais atradimais. Mūsų menininkų nėra daug, gal vienas kaunietis prie 10 vilniečių, bet tas vienas dažnai dešimties vertas, nes tiek daug nuolat ir intensyviai kūryboje dalyvaujančių menininkų nerasi niekur kitur, o vien tik provincijoje – Šiauliuose ir Panevėžyje, Klaipėdoje ir Kelmėje, Druskininkuose ir Alytuje. O ir Jurbarke dažnai kultūrinis gyvenimas pagal ten gyvenančių kiekį dešimteriopai intensyvesnis ir kokybiškesnis nei metropolijoje. Kaunas, kuris visą laiką blaškėsi tarp *dominantės* ir *tonikos*, kalbant muzikiniais terminais, yra puiki *subdominantė*, kurios sudėtyje nėra *dominantės* garso, bet girdisi puiki *tonika*, pirmasis dermės tonas. Ko norėti daugiau *guberniškajam Kowno*, *smetoniškajai Laikinajai sostinei* ir *žalgirietiškam dabarties Kaunui*, kuriam dar yra ką taisyti, gražinti, gražinti ir tvarkyti.

Kaunas pirmasis suprato ir išsaugojo Čiurlionio genijų, čia susikūrė Lietuvos dailės mokykla ir tradicija, čia atsiradė Nacionalinis operos teatras, pirmuosius spektaklius prieš 90 metų suvaidino pirmieji profesionalaus lietuviško dramos teatro aktoriai. Kaune suklestėjo taikomieji menai, fotografija, pramoginiai šokiai, restoranų kultūra. Čia klestėjo lietuviško porceliano ir tekstilės menai, du funikulieriai iki dabar kelia žmones į buvusio galingo ir vandeningo Nemuno šlaitus, čia saugomos gyvūnų ir augalų rūšys Zoologijos ir Botanikos soduose, o jau išnykusių iškamšos – Zoologijos muziejuje. Čia turime tautos švietimą ir istoriją primenančius paminklus, Nežinomo kareivio šlovei degančią amžiną ugnį, 1989 vėl suskambusį Laisvės varpą, Romo Kalantos auką, knygnešių sienelę, Pedagoginį, Ryšių, Farmacijos, Keramikos, Aviacijos muziejus ir daugybę kitų kultūros ir mokslo įvykius primenančių vietų. Čia naują scenografijos žodį tarė Stasys Ušinskas, Liudas Truikys, Janina Malinauskaitė. Kaune susiformavo romantinė, o netrukus ir modernioji kompozitorių mokykla, atsiradė pirmoji konservatorija Lietuvoje. Čia gimė ir subrendo visa lietuvių profesionalioji, romantinė, maištingoji ir vėjuota poezija, proza, satyra, be kurių neįsivaizduojame mūsų literatūros tęsinio. Čia formavosi europinių standartų žiniasklaida. Čia atsiradė antrasis šalyje ir į modernią Vakarų kultūrą ir mokslą orientuotas Vytauto Didžiojo universitetas, ateityje gal tapsiantis vienintele, stipria *Alma Mater* Kaune, drauge dirbsiantis ir konkuruosiantis su Vilniaus universitetu Lietuvos progreso naudai. Iš čia pasauliui apie Lietuvą kalbėjo garsusis Kauno radiofonas, o 1991 sausio 13-ąją – Kauno televizija. Kaunas daug ką išsaugojo, bet daug ir prarado, išbarstė, sunaikino, atsisakė, išdavė, pardavė, nustekeno, sumenkino, nesuprato. Dažnai miesto kultūrai bandė vadovauti neišmanėliai, apsimitėliai ir diletantai, kurių reklaminiai triukai Kauną paversdavo pajuokos objektu, nubraukdavo sėkmes, o į jų vietą brukdavo politinį jovalą ir primityvų mąstymą. Dar ir dabar yra to *gero*, tačiau gal tapsime akylesni, apdaresni, atsakingesni, būsimuose rinkimuose rinkdami ne pagal TV pramoginių laidų reitingus ir ne cirkininkus, kurie, kaip vėliau paaiškėja, net paprasčiausių fokusų nemoka tvarkingai atlikti, o padorius, kultūringus, dorai ir aiškiai mąstančius piliečius, kurių veiklos valdžioje pasigendame, kurių intencijų trokštame ir per miegus sapnuojame. Visgi jei ir neišrinksimė, turime kitą jau išrinktųjų luomą – tai mūsų kultūros, mokslo, verslo grandai, kurie, nebūdami laikinose valdžiose, diena dienon be žiniasklaidą dominančių skandalų dirba vardan Kauno, Lietuvos, pasaulio. Jei suteiktume šių žmonių veiklai bent kiek daugiau prestižo nei nusikalstamo pasaulio autoritetams ir jų darbelių garbinimui, jei neabejotinų reikšmių ir aukštumų pasiekęs aktorius, dailininkas, muzikantas, poetas ar architektas taptų tikroju autoritetu, tikroju elitu, tikraja aukštuomene – gal tuomet ir kriterijai

būtų kiti, o ir visuomenė suvoktų, kad vertybės slypi ne kriminalinėse kronikose, prekybos centrų įmantrioje kainų politikoje ar mobiliojo ryšio operatorių intrigose su klientais, tuomet ir mūsų laureatai būtų lyg koks naujas atskaitos taškas pasiklydusiems vertybėse mūsų miestelėnams. Tas taškas perspėtų mus artimiausiuose pasirinkimuose – *už ką, kodėl*.

Tad teplinta žinia ir gandas ne apie menkaverčius politikus, dažnai nepanešančius jiems patikėtos naštos, ne apie televizijos ekranuose žvaigždėmis gimstančius, tačiau tuoj meteorais mirštančius vargšelius diletantus, ne apie sveikata trykštančius, tačiau neįgalų meną tveriančius, o apie įsimintiniausiuosius, tikruosius kultūros ir meno riterius. Teplinta šiandien pagerbtųjų įvykdytų darbų šviesa ir teparodo išeitį tiems, kurie klaidžioja menkaverčių įvykių bei faktų klampynėje, klaidingai vien pagal juos matuodami mūsų gyvenimo prasmę ir vertę. Tad leiskite pelnytų nuopelnų šlovei paskelbti du vardus – du aidais visuose Kauno apskrities slėniuose, gojeliuose, miškuose ir girelėse nuaidėsiančius vardus, du mielų mūsų bendrų žygių rikiuotės narių, kultūros ginklanešių ir tautinės dvasios sergėtojų vardus, tų, kurie savo kukliais, bet ryškiais, ramiais, ryžtingais, dorais ir sąžiningais darbais šlovina Kauną, įteikia jo gyventojams vilties į geresnį būvį raktus, atveria kitokį grožio, sandoros ir prasmės turinį, du vardus, kurių vien skambesys vertas lyros garsų ir poeto posmų. Tų dvejų vardų slėpinys – tai dailė ir muzika, menas erdvėje ir menas laike, tai penas akims ir klausai, tai pamoka pamatyti, ką praleidžiame, ir išgirsti, kam esame praradę klausą. Belieka mums ištartti tuos vardus ir mano prakalbai – galas. Tad nebevargindamas jūsų papildomais išvedžiojimais ir vis gilesnės minties vingiais, galinčiai negrįžtamai išvesti iš gimtojo krašto, garsiai, drąsiai ir ramiai tariau juos:

ELENA ir ROKAS.

Dailininkė Elena Kniūkštaitė: būtų naivu galvoti, kad naivų meną kuria naivūs menininkai. Ne, *naivizmas* gimsta ten, kur apšivaloma, išsigryninama. Kur nuvalomos apnašos. Tokia yra Elenos dailė.

Pianistas Rokas Zubovas: kažkada jis atrado Mikalojaus Konstantino Čiurlionio muzikos pasaulį. Atradęs ir savaip jį suvokęs jis atėjo į sceną ir mes atradome Roką Zubovą. Dabar esame jo atradimų liudininkai. Toks yra Roko *pianizmas*.

Bravo įsimintiniausiesiems, bravo mūsų Menų Sesei ir Broliui, bravo jų pilietinei pozicijai, bravo jų talentams ir būsimoms idėjoms, kurių įgyvendinimą tepadrąsina naujasis titulas ir čia Jums rodoma nuoširdi pagarba. Bravo, mielieji kolegos, bravo!

*Giedrius Kuprevičius
Kauno menininkų namai
2011 sausio 10 d.*